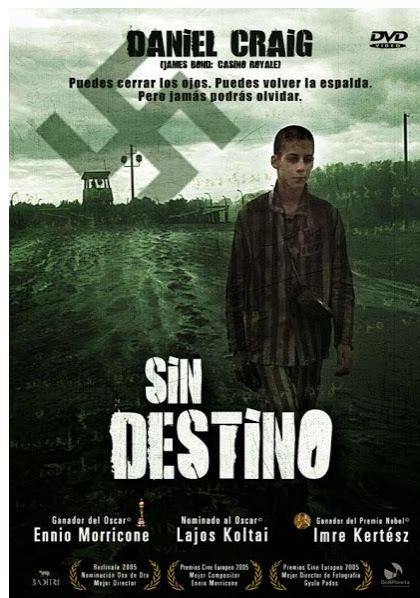

SIN DESTINO

(SORSTALANSÁG)

Proposta didàctica de Ramon Breu

SINOPSI

Sin destino, és una pel·lícula basada en la novel·la homònima del premi Nobel Imre Kertész dirigida per Lajos Koltai, que mostra l'Holocaust a través dels ulls d'un adolescent, Gyorgy Köves, detingut en una batuda el 1944 per la policia de Budapest i enviat a diferents camps nazis. El film ens mostra el duríssim periple del noi on coneixerà l'horror, la fam i les penalitats, tot i que aprendrà la importància de valors com l'esperança, la dignitat o l'amistat.

Més de mig milió de jueus hongaresos foren assassinats en els camps nazis i el país encara es troba en un debat obert per no haver assumit que el seu govern i part de la seva població van col·laborar activament amb els alemanys en les deportacions massives.

En la presentació del film Koltai explicava que un dels missatges del film és que cal parlar de l'Holocaust: "Ens trobem en un punt de no retorn per a Europa. Hem de mirar cap al futur, però no oblidar el que va passar. Cadascú de nosaltres té alguna cicatriu deguda a l'Holocaust...Una cosa que quedarà per a sempre, és una gran cicatriu en el cos, en la cultura d'Europa".

FITXA DE LA PEL·LÍCULA

Títol: *Sorstalanság (Sin destino)*

Director: Lajos Koltai

Guió: Imre Kertész

Fotografia: Gyula Pados

Productors: Lajos Koltai, Andras Hamori, Ildiko Kemeny i Jonathan Olsberg

Muntatge: Hajnal Sello

Música: Ennio Morricone

País: Hongria, Alemanya i Regne Unit

Any: 2005

Durada: 136 minuts

Intèrprets: Marcell Nagy (Gyorgy Köves); Endre Harkanyi (Kollmann); Aron Dimeny (Citrom Bandi); Andras M. Kecskes (Finn); Béla Dóra (Dohányos); Bálint Péntek (Selyemfiú); Daniel Craig (militar americà).

PANTALLA D'ACTIVITATS

1. Quina la situació inicial del relat que se'ns explica: Qui és en Gyorgy Köves? Com és la seva vida? Quina és la seva situació familiar? Per què envien el seu pare a un camp de treball?
2. En el comiat del pare, un familiar li diu al noi que *se li ha acabat la vida despreocupada i que ara també està integrat en el destí comú dels jueus*. Què volen dir aquestes paraules?
3. El noi li explica a la seva veïna que l'odi que senten els hongaresos pels jueus no és individual sinó *en general*. I que no ha de sentir ni odi ni vergonya. Què vol dir?
4. Com es detingut en Gyorgy? Com és el comportament dels policies hongaresos? Hi ha alguna excepció?
5. Un cop al camp d'Auschwitz-Birkenau, un oficial alemany realitza una selecció dels nouvinguts. Amb quin criteri?
6. Com són classificats els deportats?
7. Citrom Bandi és un intern que ajuda en Gyorgy des del primer moment. Citrom Bandi li diu al noi que *és fonamental rentar-se bé, per no cobrir-se de crostes, que és important guardar una mica de pa a la butxaca per racionar-lo, que sobretot cal mantenir l'autoestima*. Per què penseu que són importants aquests consells?
8. Un *sonderkommando* o ajudant dels guàrdies, maltracta els presoners quan reparteix la sopa. Un dels interns se'l mira i diu: "Era l'advocat més sol·licitat del país. No ho entenc, és incompreensible". Què ens vol explicar el director amb aquesta escena?
9. Per què son penjats a la forca tres jueus de Riga?
10. Un cop alliberat el camp un membre de les SS es vol fer passar per un expresoner per salvar-se. Investigueu si va ser freqüents que els nazis van aconseguir defugir la justícia un cop acabada la guerra.
11. En el camí per tornar a casa, el noi es troba un home en una estació que li pregunta si existien la càmeres de gas, si les havia vist amb els seus propis ulls. En Gyorgy li ve a dir que no les va veure, que per això és viu. Què simbolitza aquest personatge que li pregunta sobre les càmeres de gas?

12. En els moments finals de la pel·lícula en Gyorgy diu que malgrat que ha de pensar en el futur, el que ha viscut forma part d'ell. Expliqueu aquesta reflexió.

LLENGUATGE I TÈCNiques AUDIOVISUALS

1. Opineu sobre la banda musical i investigueu sobre l'autor de la música de la pel·lícula, Ennio Morricone.
2. En diferents moments sentim la *veu en off* del noi que ens explica detalls de la seva història. Quina funció realitza aquest recurs cineamtoogràfic?
3. En el minut 36 es fa servir la *profunditat de camp* per mostrar-nos una filera de jueus. En què consisteix la *profunditat de camp*?
4. En el minut 41 observem un moviment de càmera que ens mostra els detinguts en unes quadres mentre plou. Quin nom rep aquest moviment de càmera?
5. En diferents moments de *Sin destino*, es fa servir l'el·lipsi, és a dir salts en el temps realitzats de manera que l'espectador entengui que ha transcorregut un determinat període de temps entre una escena i una altra. Citeu algun moment del film on s'hagi fet servir l'el·lipsi.

Consulteu aquest blog si teniu algun dubte:

<http://lenguatgecinematografic.wordpress.com/>

TRÀVELING DE LECTURES

MOR EL NOBEL DE LITERATURA HONGARÈS IMRE KERTÉSZ, SUPERVIVENT DE L'HOLOCAUST

L'escriptor hongarès Imre Kertész (Budapest, 1929), guanyador del premi Nobel de literatura l'any 2002, ha mort aquest dijous, als 86 anys, a la seva Hongria natal com a conseqüència d'una llarga malaltia.

Kertész va néixer el 1929 en el si d'una família jueva de Budapest, però el nazisme el va conduir, tot just d'adolescent, el 1944 al camp de concentració d'Auschwitz i, després, al de Buchenwald. L'any següent, després de l'alliberament, va aconseguir tornar a Hongria.

"Vaig reconèixer casa nostra immediatament. Era allà, intacta, sencera, com abans. El portal feia la mateixa olor", escrivia l'hongarès. Quan va trucar a la

porta, però, l'autor no hi va trobar els pares: "Des de l'escletxa de la porta em mirava una cara desconeguda, una dona de mitjana edat, de cara groguenca i ossuda". Quan Kertész li va dir que ell vivia allà, la dona va respondre: "No, aquí hi vivim nosaltres". I li va tancar la porta als nassos. Després tornaria ser perseguit, i fins i tot empresonat, pels comunistes al seu propi país.

Va acabar els estudis a Budapest. Després d'una breu incursió en el periodisme –en un rotatiu que va acabar sent l'òrgan del Partit Comunista– va començar a escriure obres teatrals i guions cinematogràfics. Kertész, que va viure bona part de la seva vida a Berlín, va exercir també de traductor a l'hongarès d'obres alemanyes d'Elias Canetti, Sigmund Freud, Hugo von Hofmannsthal, Friedrich Nietzsche, Joseph Roth i Arthur Schnitzler.

Fins a la caiguda del Teló d'Acer, el 1989, pràcticament no va tenir ressò a l'Hongria comunista. Després, però, va ser reconegut arreu del món, especialment a partir del Nobel de literatura el 2002. Va ser el primer i únic hongarès, fins a l'actualitat, a guanyar-lo. El jurat va explicar llavors que li concedia el prestigiós guardó per exposar "la fràgil experiència de l'individu contra l'atroç arbitrariedad de la història", cosa que va quedar reflectida en obres com *Sense destí* (1975), que va trigar deu anys a completar i que li va servir "per matar fantasmes", deia. És considerada una de les grans obres del segle XX. "Vam fer el viatge en camions, carros de cavalls, a peu i també vam utilitzar els autocars regulars, segons el que trobàvem i els vehicles que ens cedien els diferents exèrcits. Dormíem als coberts abandonats, als bancs d'una escola abandonada, sota el cel o sobre la gespa dels parcs que trobàvem", [descrivia Imre Kertész](#) (Budapest, 1929) a *Sense destí* (Quaderns Crema).

"Em nego a convertir aquesta radiografia sobre la història contemporània en un mer arxiu notarial", deia l'autor sobre aquest llibre. La seva obra no se cenyia només al genocidi nazi, sinó que va abordar els efectes dels totalitarismes del segle XX amb títols com: *Fiasco* (1988) i *Kaddish pel fill no nascut* (1990), que amb *Sense destí* conformen la trilogia dedicada a l'"absència del destí"; *Liquidació* (2004), sobre la caiguda del comunisme; les autoentrevistes de *Dossier K.* (2006), i l'existencialista *Jo, un altre* (1997).

El 2012 es van publicar *les Cartas a Eva Haldimann'*, la crítica literària que el va descobrir als lectors alemanys. Hi explicava com després de l'experiència dels camps d'extermini i de viure silenciats pel comunisme, a principis dels anys 90 vivia de nou en un ambient antisemita i feixista, coincidint, paradoxalment, amb el col·lapse soviètic i la recuperació de la democràcia a Hongria. Ell s'havia abocat a l'escriptura per posar en pràctica un autisme social: "Viuré bé perquè m'amagaré bé".

El novembre del 2012 [va anunciar que deixava d'escriure](#) i que donava per tancat el tema principal de la seva obra: l'Holocaust nazi. Explicava que mai s'havia sentit còmode amb el qualificatiu 'd'escriptor de l'Holocaust'. Tanmateix, sí que va editar els seus diaris. L'editorial Acantilado publicarà el 6 d'abril *La última posada*, la culminació de la seva obra. En els diaris, ja greument

malalt, Kertész concep un text que constitueix un testimoni visceral i a vegades pertorbador de les seves experiències i de la lluita de l'ésser humà per la dignitat en causes extremes, de manera que transforma la crònica de la seva avantsala de la mort en una obra de sinceritat radical.

Diari Ara 31-3-2016. Adaptació de l'autor

Activitats

1. Quines situacions relatades en el text que acabem de llegir apareixen també a la pel·lícula?
2. Què vol dir que al 2012 Imre Kertész va tornar a viure un ambient *antisemita*?
3. L'autor no volia escriure un *arxiu notarial* a l'hora de parlar del llibre sobre el qual es va basar la pel·lícula. Què vol dir amb aquesta expressió? La cinta és força fidel a la novel·la, com la qualificaríeu?

ALICIA APPLEMAN-JURMAN

Alicia Appleman-Jurman era una nena jueva que va viure la seva infantesa entre Ucraïna i Polònia. El 1941, els alemanys van envair la seva ciutat i en les seves *accions* (tal com es coneixien les seves detencions en massa) foren assassinats el seu pare i tres dels seus germans. Aquests esdeveniments i altres experiències de gran impacte per a una nena la van portar a la determinació de sobreviure i lluitar per la seva dignitat.

“Todas mis pesadillas se hicieron realidad una tarde de diciembre de 1942, a las cuatro en punto. Venía de sacar agua con la bomba para nuestra casa. Acababa de dejar los cubos en su lugar habitual de la entrada, después cerré la Puerta y, de repente, se oyó un estruendo. Todavía llevaba los guantes puestos y un pesado mantón sobre la cabeza, que me protegía la boca y la nariz contra el frío glacial de fuera.

Abrí la puerta y vi a un policía ucraniano. Llevaba un lápiz y un pequeño cuaderno. Parecía que comprobaba algo en una lista.

—¿Frieda Jurman? —preguntó.

Tragué saliva y sentí una terrible náusea.

—Sí—dije.

Comprobó algo en su cuaderno.

—Ven conmigo.

Me fui con él. No dije nada por miedo a que oyera mi voz aguda infantil y que descubriera que se estaba llevando a una niña. Fue un tanto extraño que me

tomara por un adulto, pero yo ya tenía una altura de doce años, medía un metro sesenta y cinco centímetros y, además, el abrigo y el mantón me cubrían el rostro casi por completo. Lo que más temía acababa de ocurrir. Habían venido a buscar a mi madre. Quería apartarme de mi casa lo antes posible y avancé rápidamente en la dirección que el policía me indicó.

Me llevó directamente a la jefatura de policía y allí me dejó en una celda con muchos otros. En la celda no había absolutamente nada. La gente estaba sentada en el suelo de piedra, unos arrimados a los otros. Me senté en un rincón, doblé las rodillas y las rodeé con mis brazos. Bajé la cabeza y cerré los ojos. Decidí que no iba a llorar ni a pensar en qué harían con nosotros. En su lugar, escuché lo que decían las mujeres que tenía a mi lado. Hablaban de una acción en la calle tras la que había sido arrestadas. Eso me pareció raro, porque en mi caso había sido un policía el que había venido hasta casa a preguntar por mi madre. Las acciones en la calle eran algo novedoso. Ahora nos arrestaban en plena calle al azar: Qué espanto lo que acechaba al gueto, pensé.

Al romper el alba entró un guardia y abrió la puerta de nuestra celda.

—Todo el mundo en fila, vamos a subir la escalera hasta la sala de espera— dijo, llamándonos. La gente que no había dormido estaba agotada. Yo como algunos otros, pude dormir un ratito. Sabía que más tarde tendría que estar alerta.

Conforme la fila avanzaba vi que la gente se agachaba a escribir su nombre en una libreta amarilla frente a un policía sentado detrás de una mesa. Parpadeé torpemente al darme cuenta de que conocía a ese policía. Se me revolvieron las tripas.

Ese hombre, que ayudaba a matar a mi gente, era el padre de mi amiga de la infancia, Olga. A medida que me acercaba, lo miraba en silencio. Él no miraba a la gente que se acercaba, sino que mantenía la vista clavada en la libreta.

Cuando me tocó a mí me precipité, cogí el bolígrafo y escribí “Alicia Jurman” en el papel amarillo. No escribí el nombre de mi madre por miedo a que el padre de Olga me reconociera, se diera cuenta de lo que había ocurrido y me enviara con mi madre. Los ojos se le abrieron como platos cuando leyó mi nombre.

—Alicia —dijo mirándome—, ¿qué estás haciendo aquí?

Encogí los hombros y dije:

—Me han traído hasta aquí, como a todo el mundo—dije.

Parecía totalmente desconcertado, estaba claro que había habido un error. Todos los demás eran adultos. Por lo visto esa acción no incluía a los niños.

El padre de Olga miró alrededor para comprobar que nadie había visto su reacción y me acercó hasta él con el brazo.

—Oye—dijo—, ahora vendrán los alemanes y se os van a llevar a todos. Cuando lleguen, lo mejor es que te arrodilles y ruegues por tu vida.”

Appleman-Jurman, A. (2010) *Alicia, la historia de mi vida*. Barcelona. Editorial Alba. Pàg. 100-101.

Activitats

1. La policia ucraïnesa, igual com l'hongaresa, va col·laborar amb els nazis a l'hora de deportar els jueus del seu país. Quins paral·lelismes observeu entre aquesta situació i la de la pel·lícula?
2. Creieu que la col·laboració de part important de la societat dels països ocupats pels nazis fou clau per fer possible l'Holocaust? Per què?
3. Per què creieu que el pare de la seva amiga no protegeix de forma més decidida a la noia? És una actitud digna?

CONTRACAMP: ASPECTES DIDÀCTICS PER AL PROFESSORAT

Elements de debat i relacions que es poden establir:

- L'Holocaust nazi.
- Auschwitz i els camps d'extermini.
- El col·laboracionisme en els països ocupats.
- El racisme i les neteges ètniques.
- El feixisme: origen i conseqüències.
- Imre Kertész i els supervivents de l'Holocaust.
- La memòria històrica: Fer present el passat.
- El cinema com a element de sensibilització educativa i social.
- La contribució de *Sin destino* al cinema de l'Holocaust.

Objectius formatius

- Conèixer l'extermini del poble jueu durant els anys de la Segona Guerra Mundial.
- Aproximar-nos al coneixement dels camps d'extermini.
- Reflexionar sobre els feixismes i les seves conseqüències.
- Conèixer les doctrines racistes en el món contemporani.
- Aproximar-nos a l'obra d'un supervivent de l'Holocaust.
- Analitzar les característiques cinematogràfiques de *Sin destino*.
- Aproximar-se a l'estudi, a la crítica i l'anàlisi d'obres cinematogràfiques.

Criteris d'avaluació

- Visionat atent, correcte i respectuós del film.

- Respondre adequadament a les qüestions de comprensió i de llenguatge i tècniques audiovisuals de forma reflexiva i interessada.
- Capacitat per relacionar i entendre les diferents temàtiques plantejades en el film.
- Identificar els temes i subtemes del film.
- Lectura dels textos de la proposta didàctica i realització adequada de les activitats.
- Participació activa en els debats que es puguin suscitar.
- Expressió escrita i oral correcta de les activitats proposades.